

"Bu zamandan o zamana bakmakla mezkur zevkin dekaikini göremeyeceğimiz" ifade ediliyor. Fakat On Üçüncü Söz'deki cümleler ve ifadeler bu zamandan, o zamana baktırmıyor mu? Yoksa farklı bir bakışı mı tavsiye ediyor?

Kur'ân'ın her bir âyetinin, küfrün zulümatını nasıl dağıttığını görmek için kendimizi o asr-ı cahiliyette ve o sahrâ-yı bedeviyette farzetmemiz isteniyor:

"O ölmüş veya yatmış mevcudat-ı âlem, TUSEBBİHU sadasıyla, işitenlerin zihninde nasıl diriliyorlar, hüşyar oluyorlar, kıyam edip zikrediyorlar! ..." deniliyor.

"Bu zamandan o zamana bakmakla mezkur zevkin dekaikini göremeyeceğimiz" ifade ediliyor. *Fakat On Üçüncü Söz'deki cümleler ve ifadeler bu zamandan, o zamana baktırmıyor mu? Yoksa farklı bir bakışı mı tavsiye ediyor?*

Konunun devamında bu soruya cevap olarak şöyle buyruluyor:

"Evet, o zamandan beri nurunu neşreden ve mürur-u zamanla ulûm-u mütearife hükmüne geçen, ..., Kur'anın güneşiyle gündüz rengini alan bir vaziyet ile yahut sathi ve basit bir perde-i ülfet ile baksan, ... bu nev-i i'cazını zevk edemezsin."

Işık nedir bilmeyen, ömrü zindanda, zifiri karanlıkta geçen bir kişinin bir anda ışığa kavuştuğunu düşünelim. Onun, ışığa olan hayreti, ilgisi, ona kavuşmakla kalbinde coşan zevk, bizim gibi her gün güneşle buluşan, gecelerinin çoğu da elektrik lambalarının ışığında geçen bir kişinin ışığı düşünmekten alacağı zevkten çok çok üstündür.

Hidayet güneşiyle ilk defa tanışan o insanların kalplerini istila eden o kutsî zevki bir derece olsun tadabilmek için, hayalen olsun o karanlık cahiliye dönemine gitmek, putlara tapan, bütün kuvvet ve kudreti, bütün ihsan ve nimeti onlardan bilen, semalara, yeryüzüne ve onlarda sergilenen mucize eserlere bakamayan, baksa bile onları da yine kendi yaptıkları putlara isnat eden insanların Kur'an nuruna

kavuşmalarıyla, ruhlarında nasıl bir inkişaf, kalplerinde nasıl nurani bir haz, his âlemlerinde nasıl ulvi dalgalanmalar olduğunu seyretmek gerekir.

Bu zamandan o zamana bakmak, yani o devrin insanlarını incelemek üzere fikren o günleri düşünmek başkadır, onların karanlık iklimlerine hayalen girip, sonra hidayet nuruna kavuşarak olaylara iman nuruyla bakmak çok daha başkadır.

"Hattâ bir adam, **ضَرَّ لَأْوَاتِ وَمَالِ فِي فِئَامٍ حَبَسَ** âyetini okudu. Dedi ki: "Bu âyetin harika telâkki edilen belâğatını göremiyorum."

Ona denildi: "*Sen dahi bu seyyah gibi o zamana git, orada dinle.*" O da kendini Kur'andan evvel orada tahayyül ederken gördü ki: Mevcudat-ı âlem perişan, karanlık camid ve şuursuz ve vazifesiz olarak hâlî, hadsiz, hududsuz bir fezada; kararsız, fâni bir dünyada bulunuyorlar. Birden Kur'anın lisanından bu âyeti dinlerken gördü: Bu âyet, kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıklandırdı ki, bu ezelî nutuk ve bu sermedî ferman asırlar sıralarında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki; bu kâinat bir câmi-i kebir hükmünde, başta semavat ve arz olarak umum mahlukatı hayatdarane zikir ve tesbihte ve vazife başında cûş u huruşla mes'udane ve memnunane bir vaziyette bulunduruyor, diye müşahede etti..." [\(Şuâlar, Yedinci Şua\)](#)